

บทความเรื่อง ปัญหาการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลย

ในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น

วัฒนากร สันนีย์¹

1. บทนำ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบันเกิดปัญหาการร้องเรียนของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในขั้นตอนของพนักงานสอบสวน เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องการให้รัฐดำเนินคดีตามสิทธิของตนอย่างรวดเร็ว แต่โดยเหตุที่ผู้ต้องหาดังกล่าวถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น จึงเป็นผลให้พนักงานสอบสวนในคดีที่ความผิดปรากฏขึ้นภายหลังไม่อาจดำเนินการสอบสวนและส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสามให้พนักงานอัยการเพื่อฟ้องร้องในเขตศาลที่มีอำนาจพิจารณาได้ ซึ่งกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 ที่กำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม รวมถึงผลกระทบในการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดี ดังนั้น รัฐจึงต้องแก้ไขข้อขัดข้องในการดำเนินคดีในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่น ที่เรือนจำอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น มาฟ้องร้องในเขตศาลที่มีอำนาจพิจารณาได้โดยเร็ว และมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกรณีดังกล่าวเป็นปัญหาในทางปฏิบัติและในข้อกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 กรณี

¹ นิติกรปฏิบัติกร สำนักงานกิจการยุติธรรม
-นิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กรณีทีหนึ่ง ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุก อยู่ในคดีอื่นที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว กรณีดังกล่าวไม่มีปัญหาในข้อกฎหมาย เนื่องจากได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 47 กำหนดให้เรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุก ตามคำพิพากษาถึงที่สุด ทำให้ศาลที่มีอำนาจเหนือ เรือนจำที่ผู้ถูกจำคุกต้องโทษ มีอำนาจชำระคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1) ซึ่งทำให้พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบสามารถส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องคดีได้ แต่อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าว ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากเมื่อพนักงาน อัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลตามมาตรา 22 (1) ศาลกลับใช้ดุลพินิจไม่ประทับรับฟ้อง โดยให้ไป ยื่นฟ้องยังศาลที่ความผิดเกิดในเขตอำนาจ โดยอ้างว่าถ้าฟ้องยังศาลที่ความผิดเกิดในเขต อำนาจ จะเป็นการสะดวกยิ่งกว่ายื่นฟ้องที่ศาล ตามมาตรา 22 (1)² จึงเป็นผลให้ แม้คดีแรก ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด อัยการก็ไม่อาจฟ้อง ต่อศาลตามมาตรา 22 (1)³ ได้ แต่ต้องมีการ ย้ายผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังศาลที่ความผิด เกิดในเขตอำนาจ ซึ่งต้องใช้งบประมาณในการ ย้ายตัวผู้ต้องหาประมาณปีละ 8,420,468 บาท

กรณีที่สอง ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุก อยู่ในคดีอื่นและศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษา ถึงที่สุด กรณีดังกล่าวเกิดปัญหาในข้อกฎหมาย

และทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเป็น จำนวนมาก เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่สามารถ ดำเนินการให้ผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจศาลที่ พนักงานอัยการจะฟ้องได้ หรือนำผู้ต้องหา มาส่งพร้อมสำนวนได้ พนักงานอัยการก็จะ ไม่สามารถรับสำนวนการสอบสวนได้ เพราะ จะขัดกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสาม ซึ่งกำหนดให้ในกรณีพนักงานสอบสวนเสนอ ความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวน พร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวหาก ผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในเขตศาลอื่นจะแก้ไขปัญหาล ในทางปฏิบัติโดยการประสานงานกันระหว่าง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการ สูงสุด และกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้มีการย้ายตัว ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังไปยังเรือนจำหรือ ทัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในท้องที่ที่ศาลมีเขตอำนาจ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องผู้ต้องหาหรือ ผู้ต้องขังต่อศาลนั้น หรือต้องให้พนักงาน สอบสวนติดตามผลคดีจนกระทั่งศาลมี คำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งจะเกิดปัญหาเช่นเดียวกับกรณีทีหนึ่ง

จึงสรุปได้ว่า ปัญหาการดำเนินคดีของ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่ เรือนจำอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น จะมีปัญหาทั้งกรณี ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุกอยู่ในคดีอื่น

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 14/2537 มูลคดีเกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา พยานหลักฐานต่างๆ ก็อยู่ในเขตอำนาจของศาล จังหวัดฉะเชิงเทรา ถ้าโจทก์ฟ้องคดีที่ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราจะเป็นการสะดวกแก่การพิจารณาคดียิ่งกว่าฟ้องคดีที่ศาลอาญา แม้อัยการจะต้องขังใน เขตอำนาจของศาลอาญา โจทก์ชอบที่จะร้องต่อศาลอาญาให้สั่งให้เรือนจำที่คุมขังจำเลยอยู่ไปคุมขังยังเรือนจำอำเภอฉะเชิงเทราได้ ดังนั้น ที่ศาล อาญาใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตให้โจทก์ฟ้องต่อศาลอาญา จึงชอบแล้ว

³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 516/2548 หากโจทก์ยื่นฟ้องคดีต่อศาลหลัก คือศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น ศาลต้องรับฟ้องไว้พิจารณา แต่ ถ้าโจทก์นำคดีไปฟ้องต่อศาลยกเว้น อันได้แก่ศาลซึ่งจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับในเขตอำนาจก็ดี ศาลแห่งท้องที่ที่พนักงานสอบสวนทำการ สอบสวนนอกเขตศาลดังกล่าวก็ดี ย่อมอยู่ในดุลพินิจของศาลยกเว้นที่จะสั่งรับฟ้องไว้พิจารณาหรือไม่ก็ได้ และหากปรากฏว่าเป็นการ สะดวกก็ย่อมมีอำนาจสั่งให้โจทก์ไปยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งความผิดเกิดขึ้นได้

ที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และกรณีผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุกอยู่ในคดีอื่นและศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งจะได้วิเคราะห์ในรายละเอียดต่อไป

2. ข้อกฎหมาย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติอำนาจชำระคดีไว้ในมาตรา 22 และมาตรา 24 คือ ความผิดเรื่องเดียว และความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกัน ดังนี้

กรณีความผิดเรื่องเดียว

มาตรา 22 “เมื่อความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใด ให้ชำระที่ศาลนั้น แต่ถ้า

(1) เมื่อจำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับในท้องที่หนึ่งหรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตของศาลดังกล่าวแล้ว จะชำระที่ศาลซึ่งท้องที่นั้นๆ อยู่ในเขตอำนาจก็ได้...”

ตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง และมาตรา 22 (1) ดังกล่าว ได้กำหนดมูลเหตุต่างๆ ที่ทำให้ศาลมีเขตอำนาจชำระคดีอาญา โดยบัญญัติให้มีศาลหลัก และ ศาลยกเว้น มีอำนาจชำระคดีอาญาที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไว้ ดังนี้

ศาลหลัก คือ ศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดได้เกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลนั้น (มาตรา 22 วรรคหนึ่ง)

ศาลยกเว้น คือ ศาลแห่งท้องที่ต่างๆ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22 (1) ได้แก่

- (ก) ศาลแห่งท้องที่ที่ จำเลยมีที่อยู่
- (ข) ศาลแห่งท้องที่ที่ จำเลยถูกจับ และ
- (ค) ศาลแห่งท้องที่ที่ เจ้าพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนนอกเขตศาลดังกล่าวแล้ว

ศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น⁴

ศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น หมายถึง กรณีที่มีพยานหลักฐานชัดเจนว่าเหตุได้เกิดขึ้นในท้องที่นั้น เช่น คดีฆ่าคนตาย มีประจักษ์พยานเห็นจำเลยเป็นคนใช้มีดแทงหรือใช้ปืนยิงผู้ตายในที่เกิดเหตุในขณะที่เกิดเหตุตนเองหรือเจ้าพนักงานตำรวจจับจำเลยได้พร้อมของกลางในที่เกิดเหตุที่จำเลยซึ่งทรัพย์ผู้เสียหาย หรือมีคนร้ายยังดบ้านผู้เสียหายเข้าไปลักทรัพย์ในบ้านหรือเจ้าพนักงานล้อมซื้อยาเสพติดได้ในที่เกิดเหตุ ฯลฯ เป็นต้น

ศาลแห่งท้องที่ที่อ้างว่าความผิดได้เกิดขึ้น

ศาลแห่งท้องที่ที่อ้างว่าความผิดได้เกิดขึ้น หมายถึง กรณีที่ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าความผิดได้เกิดขึ้นในท้องที่นั้นจริง แต่โจทก์มีผู้เสียหายหรือพยานเบิกความอ้างว่าเหตุเกิดขึ้นในท้องที่นั้น ศาลแห่งท้องที่ดังกล่าวย่อมเป็นศาลแห่งท้องที่ที่อ้างว่าความผิดได้เกิดขึ้นตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง และมีอำนาจชำระคดีนี้ได้

ศาลแห่งท้องที่ที่เชื่อว่าความผิดได้เกิดขึ้น

ศาลแห่งท้องที่ที่เชื่อว่าความผิดได้เกิดขึ้น หมายถึง กรณีที่ยังไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าความผิดได้เกิดขึ้น หรืออ้างว่าได้เกิดขึ้นในท้องที่นั้นจริงหรือไม่ แต่มีพฤติการณ์ให้เชื่อได้ว่าความผิดได้เกิดขึ้นในท้องที่นั้น เช่น ในคดีฆาตกรรมที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจพบชิ้นเนื้อของผู้ตายในบ่อเกรอะของโรงแรมที่ตั้งอยู่ในท้องที่หนึ่ง และตรวจพบคราบโลหิตของผู้ตายอยู่ในห้องน้ำของโรงแรมแห่งนั้นด้วย แต่ไม่มีพยานหลักฐานใดบ่งชี้ชัดแจ้งว่าจำเลยฆ่าผู้ตายในโรงแรมแห่งนั้น กรณีอาจเป็นได้ว่าจำเลยฆ่าผู้ตายในท้องที่อื่นแล้วนำศพผู้ตายมาฆ่าและทิ้งลงโถส้วมหรือบ่อเกรอะของโรงแรมนั้น เพื่อปิดบังการตาย

⁴ ธานี เกศพิทักษ์ คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 มาตรา 2-157

ของผู้ตายก็ได้ อย่างไรก็ตามพฤติการณ์แห่งคดีเช่นนี้ย่อมเป็นกรณีที่มีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าความผิดน่าจะเกิดขึ้นในโรงแรมแห่งนั้น ศาลแห่งท้องที่อันเป็นที่ตั้งของโรงแรมแห่งนั้นจึงเป็นศาลแห่งท้องที่ที่เชื่อว่าความผิดได้เกิดขึ้น และมีอำนาจรับชำระคดีนั้นได้ตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง

ศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่

ศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่ หมายถึง ท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่ ย่อมก่อให้เกิดความสะดวกแก่จำเลยที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา ดังนั้น มาตรา 22 (1) จึงบัญญัติให้ศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่มีอำนาจชำระคดีอาญาได้ด้วย ซึ่งตามมาตรา 47⁵ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดให้ภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลหรือตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกจำคุกอยู่จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว

ศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยถูกจับ

คำว่า “จำเลยถูกจับในท้องที่หนึ่ง” ตามนัยแห่งมาตรา 22 (1) นั้น ศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานว่า หมายถึง เจ้าพนักงานจับจำเลยจริงๆ ในเขตศาลนั้นตามที่ถูกกล่าวหา ดังนั้น การที่จำเลยถูกจับในความผิดฐานอื่นและเจ้าพนักงานตำรวจได้อายัดตัวจำเลยมาสอบสวนในคดีที่ถูกกล่าวหา ย่อมถือไม่ได้ว่าจำเลยถูกจับในข้อหาที่ถูกกล่าวหา

ศาลแห่งท้องที่ที่เจ้าพนักงานทำการสอบสวน

มาตรา 22 (1) ใช้ถ้อยคำว่า “...หรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตศาลดังกล่าวแล้ว” จึงมีข้อสังเกตว่า ศาลแห่ง

ท้องที่ที่เจ้าพนักงานทำการสอบสวนที่โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยตามมาตรา 22 (1) นั้น หมายถึง กรณีที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนนอกเขตศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อได้ว่าเกิดขึ้น หรือศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับนั่นเอง ทั้งนี้เพราะหากเป็นการสอบสวนที่กระทำโดยพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อได้ว่าเกิดขึ้น หรือพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับ ตามมาตรา 18 ก็ล้วนแต่เป็นเขตท้องที่ที่ศาลมีอำนาจชำระตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 22 (1) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งสิ้น จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติรับรองซ้ำอีก แต่ตามมาตรา 18 วรรคหนึ่ง และวรรคสองอันเป็นบทบัญญัติเรื่องเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนในกรณีปกตินั้น กฎหมายได้กำหนดเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนเอาไว้ว่า ต้องเป็นพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ความผิดอาญาได้เกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อได้ว่าเกิดขึ้นภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนเท่านั้น ดังนั้น ศาลแห่งท้องที่ที่เจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตศาลดังกล่าวแล้วตามนัยแห่งมาตรา 22 (1) จึงมิได้หมายถึงเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนในกรณีปกติตามมาตรา 18 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ดังกล่าวข้างต้น แต่หมายถึงเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนในกรณีการกระทำผิดคาบเกี่ยวหลายท้องที่ ตามมาตรา 19 เท่านั้น ซึ่งกฎหมายเปิดช่องให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่มีความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อได้ว่าเกิดขึ้น หรือท้องที่ที่ผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับมีอำนาจสอบสวนได้

⁵ มาตรา 47 ภูมิลำเนาของผู้ถูกคุมขังตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลหรือตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ เรือนจำ หรือทัณฑสถานที่ถูกจำคุกอยู่จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว

ความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกัน

มาตรา 24 (1) ถึง (3) ได้กำหนดเหตุต่าง ๆ ที่จะถือว่าเป็นความผิดเกี่ยวพันกันว่า “เมื่อความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกันโดยเหตุหนึ่งเหตุใดเป็นต้นว่า

(1) ปรากฏว่าความผิดหลายฐานได้กระทำลงโดยผู้กระทำผิดคนเดียวกัน หรือ ผู้กระทำผิดหลายคนเกี่ยวพันกันในการกระทำความผิดฐานหนึ่งหรือหลายฐาน จะเป็นตัวการ ผู้สมรู้ หรือรับของโจร ก็ตาม

(2) ปรากฏว่าความผิดหลายฐานได้กระทำลงโดยมีเจตนาอย่างเดียวกัน หรือโดยผู้กระทำผิดทั้งหลายได้คบคิดกันมาแต่ก่อนแล้ว

(3) ปรากฏว่าความผิดฐานหนึ่งเกิดขึ้นโดยมีเจตนาช่วยผู้กระทำผิดอื่นให้พ้นจากรับโทษในความผิดอย่างอื่นซึ่งเขาได้กระทำให้...”

ลักษณะของความผิดเกี่ยวพันกันตาม มาตรา 24 (1)

ตามมาตรา 24 (1) ได้ระบุเหตุที่จะเป็นความผิดเกี่ยวพันกันไว้ 2 เหตุ คือ

(ก) ความผิดหลายฐานได้กระทำลงโดยผู้กระทำผิดคนเดียวกัน เหตุตามมาตรา 24(1) ในข้อนี้จะเห็นได้ว่า กฎหมายถือเอาบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ หาใช่อาศัยการเกี่ยวพันกันในฐานความผิดหลายฐานเหล่านี้ไม่⁶ (คำพิพากษาฎีกาที่ 680/2500) ดังนั้น หากมีความผิดหลายฐานเกิดขึ้นในท้องที่ต่างๆ กัน โดยผู้กระทำผิดคนเดียวกันแม้ความผิดแต่ละฐานนั้นจะขาดตอนไปแล้ว หรือมิได้มีความเกี่ยวพันกัน⁷

ก็ถือว่าเป็นความผิดเกี่ยวพันกัน ตามมาตรา 24(1) ซึ่งย่อมส่งผลให้โจทก์จะฟ้องคดีทุกเรื่องต่อศาลซึ่งมีอำนาจชำระในฐานความผิดซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าไว้ก็ได้ (มาตรา 24 วรรคหนึ่ง) แต่ถ้าความผิดอันเกี่ยวพันกันมีอัตราโทษอย่างสูงเสมอกัน ศาลซึ่งมีอำนาจชำระก็คือศาลซึ่งรับฟ้องเรื่องหนึ่งเรื่องใดในความผิดเกี่ยวพันกันนั้นไว้ก่อน (มาตรา 24 วรรคสอง) หรือโจทก์จะแยกฟ้องคดีแต่ละเรื่องต่อศาลที่ความผิดแต่ละฐานเกิดขึ้นในเขตศาลก็ได้ ตามหลักการในมาตรา 22 วรรคหนึ่ง

(ข) ผู้กระทำผิดหลายคนเกี่ยวพันกันในการกระทำความผิดฐานหนึ่ง หรือหลายฐานจะเป็นตัวการ ผู้สมรู้ หรือรับของโจรก็ตาม เป็นกรณีที่กฎหมายถือว่าเอาทั้งมูลเหตุที่มีบุคคลหลายคนเกี่ยวพันกันในความผิดฐานหนึ่งหรือหลายฐาน ไม่ว่าจะเป็นตัวการร่วมกันกระทำความผิด หรือผู้สมรู้ อันได้แก่การเป็นผู้ใช้ ผู้สนับสนุน หรือผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 ถึงมาตรา 86 รวมทั้งการเกี่ยวพันกันระหว่างการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ วิวังทรัพย์ ฯลฯ ดังที่บัญญัติไว้ 357 วรรคหนึ่ง

ผลของการเป็นความผิดเกี่ยวพันกัน ผลเกี่ยวกับเขตอำนาจชำระคดีของศาลตามมาตรา 24 ขึ้นอยู่กับลักษณะของอัตราโทษของความผิดที่เกี่ยวพันกันนั้น ดังนี้ กรณีอัตราโทษอย่างสูงไม่เสมอกัน มาตรา

⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 680/2500 จำเลยปล้นทรัพย์ในเขตศาลหนึ่ง ต่อมากลึงจับพร้อมด้วยอาวุธปืนและลูกกระเบิดมือในอีกเขตศาลหนึ่ง โจทก์ฟ้องคดีเรื่องมีอาวุธปืนและลูกกระเบิดมือในเขตศาลที่ฟ้องฐานปล้นทรัพย์แล้วได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3298/2532 แม้ความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดฯ กับความผิดต่อพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฯ ที่โจทก์ฟ้องจะเป็นความผิดที่แยกเป็นแต่ละกรรมต่างกันและความผิดต่อพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง อยู่ในอำนาจศาลแขวงก็ตาม แต่ก็ได้กระทำลงโดยผู้กระทำคนๆ เดียวกันและเป็นความผิดเกี่ยวพันกัน จึงเป็นกรณีความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกันซึ่งโจทก์จะฟ้องคดีต่อศาลที่มีอำนาจชำระในฐานความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่าก็ได้

⁷ ตานิส เกศพิทักษ์ คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 มาตรา 2-157

24 พรรคหนึ่ง บัญญัติว่า จะฟ้องคดีทุกระเบิดหรือฟ้องผู้กระทำผิดทั้งหมดต่อศาลซึ่งมีอำนาจชำระในฐานะความผิดซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าไว้ก็ได้

กรณีอัตราโทษอย่างสูงเสมอกัน มาตรา 24 พรรคสอง บัญญัติว่า ถ้าความผิดอันเกี่ยวพันกัน มีอัตราโทษอย่างสูงเสมอกัน ศาลซึ่งมีอำนาจชำระก็คือศาลซึ่งรับฟ้องเรื่องหนึ่งเรื่องใดในความผิดเกี่ยวพันกันนั้นไว้ก่อน

3. แนวทางปฏิบัติของหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรม⁸

1. แนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวน เกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น และศาลในคดีอื่นนั้นยังมิได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดสามารถแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

1.1 กรณีคดีใกล้ขาดอายุความ ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนประสานกับพนักงานอัยการ เพื่อขอต่อศาลให้ย้ายผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

1.2 คดีอื่นๆ นอกจากกรณีตาม 1.1 จะดำเนินการขออายัดตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นไว้ก่อน และดำเนินการสอบสวน สรุปสำนวนเสนอผู้บังคับบัญชาผู้ที่มีอำนาจสั่งคดีตามระเบียบ เพื่อพิจารณาและมีความเห็นทางคดีและติดตามผลคดีเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดจึงจะมีการส่งตัวผู้ต้องหาเพื่อมาดำเนินคดียังศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล หรือดำเนินการ

ส่งสำนวนให้พนักงานอัยการส่งฟ้องต่อศาลที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังในเรือนจำที่อยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นต่อไป

2. แนวปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์

2.1 กรณีการอายัดตัว กรมราชทัณฑ์จะส่งตัวไปให้ผู้ขออายัดได้ก็ต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

2.2 กรณีการย้าย หากเป็นกรณีการย้ายผู้ต้องหาไปดำเนินคดีตามคำสั่งศาล ผู้บัญชาการเรือนจำที่จะย้ายและที่จะรับตัวสามารถติดต่อกันได้เอง และจัดการย้ายไปได้โดยไม่ต้องขออนุมัติไปยังอธิบดีกรมราชทัณฑ์ แต่หากเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่อื่นๆ นอกจากศาลขอให้เรือนจำส่งตัวผู้ต้องหาไปดำเนินคดี ณ ที่ใดซึ่งจำเป็นต้องย้ายผู้ต้องหาดังกล่าวไปคุมขังที่เรือนจำอื่น จะต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์เสียก่อน

3. แนวปฏิบัติของพนักงานอัยการ กรณีผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นนั้น สามารถแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

3.1 กรณีคดีถึงที่สุดให้จำคุก พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสามารถส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการประจำศาลที่ผู้ต้องหาอยู่ในเรือนจำที่ต้องรับโทษจำคุกอยู่เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้ แม้ว่าความผิดเกิดขึ้นจะอยู่ต่างเขตท้องที่หรือต่างจังหวัดก็ตาม

3.2 กรณีคดียังไม่ถึงที่สุด ถ้าพนักงานสอบสวนไม่สามารถดำเนินการให้ผู้ต้องหามาอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องได้ หรือนำผู้ต้องหามาส่งพร้อมสำนวนได้ จึงเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ได้ถูกขังตามประมวล

⁸ สรุปจากผลการประชุมหารือหรือปัญหาขัดข้องในการขอโอนตัวผู้ต้องหาซึ่งไปดำเนินคดีที่เรือนจำและทัณฑสถานอื่น ครั้งที่ 1/2552 วันศุกร์ที่ 9 ตุลาคม 2552 ณ ห้องประชุมกระทรวงยุติธรรม

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 พนักงานอัยการไม่สามารถรับสำนวนไว้พิจารณาได้ จนกว่าผู้ต้องหาถูกไต่สวนหรือนำตัวมาได้

4. หลักการชำระคดีของศาล

4.1 วิเคราะห์ตามหลักกฎหมายของไทย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดจุดเกาะเกี่ยวเรื่องศาลที่มีอำนาจชำระคดีอาญาเป็นไปในทำนองเดียวกับเรื่องอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวน โดยปกติศาลที่มีอำนาจชำระคดีอาญา คือ ศาลท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจศาลนั้น ในกรณีที่เกิดเหตุมีหลายแห่ง ศาลที่มีอำนาจชำระคดีก็มีหลายศาลได้ โดยตามหลักกฎหมายของไทย กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจชำระคดี คือ ศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นเป็นศาลหลักที่มีอำนาจชำระคดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของต่างประเทศ โดยเหตุผลที่มาตรา 22 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นอ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจศาลเป็นศาลหลัก เพราะศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นโดยหลักการย่อมน่าจะมีความสะดวกต่อบุคคลและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในคดีมากกว่าจะเป็นท้องที่อื่น เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยานเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยปกติน่าจะตรวจพบหรือมีที่อยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุทั้งสิ้น และในประการสำคัญ คือ เมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้นในท้องที่ใด ความสงบสุขของชุมชนหรือสังคมแห่งท้องที่นั้น ย่อมได้รับความกระทบกระเทือนยิ่งกว่าในท้องที่แห่งอื่นๆ จึงเป็นความชอบธรรมอย่างยิ่งที่คดีความควรจะได้รับพิจารณาพิพากษากันในท้องที่ที่เกิดเหตุนั้นเป็น

สำคัญ

แต่อย่างไรก็ตาม เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนและความสะดวกแก่โจทก์หรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังกำหนดให้ศาลอื่นมีอำนาจชำระคดีอีกด้วย เช่น ศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่ ศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยถูกจับ และศาลแห่งท้องที่ที่เจ้าพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนนอกเขตศาลอีกด้วย นอกจากนี้ ในกรณีที่การกระทำความผิดมีลักษณะของความผิดเกี่ยวพันกันตามมาตรา 24 เช่น ความผิดหลายฐานได้กระทำลงโดยผู้กระทำความผิดคนเดียวกัน กฎหมายยังกำหนดให้โจทก์จะฟ้องคดีทุกเรื่องต่อศาลซึ่งมีอำนาจชำระในฐานความผิดซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าไว้ก็ได้ (มาตรา 24 วรรคหนึ่ง) แต่ถ้าความผิดอันเกี่ยวพันกันมีอัตราโทษอย่างสูงเสมอกัน ศาลซึ่งมีอำนาจชำระก็คือศาลซึ่งรับฟ้องเรื่องหนึ่งเรื่องใดในความผิดเกี่ยวพันกันนั้นไว้ก่อน (มาตรา 24 วรรคสอง) หรือโจทก์จะแยกฟ้องคดีแต่ละเรื่องต่อศาลที่ความผิดแต่ละฐานเกิดขึ้นในเขตศาลก็ได้ ตามหลักการในมาตรา 22 วรรคหนึ่ง ย่อมเป็นการยืนยันได้ว่าคู่ความหรือโจทก์สามารถที่ฟ้องคดีในเขตศาลอื่นได้นอกศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น

ดังนั้น ในการยื่นฟ้องคดีอาญาโจทก์น่าจะจะมีสิทธิเลือกที่จะยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลหลักตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง หรือฟ้องต่อศาลยกเว้นตามมาตรา 22 (1) ก็ได้ เพราะมาตรา 157 ก็บัญญัติสนับสนุนไว้ว่า “ให้ยื่นฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งที่มีอำนาจ” ดังนั้น หากแม้โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลยกเว้น ศาลก็ไม่ควรจะใช้อดุลพินิจไม่รับฟ้องได้ ทั้งนี้เพราะการที่กฎหมายกำหนดให้โจทก์มีสิทธิฟ้องคดีได้หลายแห่งด้วยมูลเหตุต่างๆ กัน ก็เพื่อความสะดวกแก่โจทก์

หาใช้เพื่อความสะอาดแก่ศาลไม่ แต่อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานว่า หากโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลยกเว้น ศาลย่อมมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจรับหรือไม่รับคดีนั้นไว้พิจารณาได้⁹

นอกจากมาตรา 22 และมาตรา 24 แล้ว ยังมีมาตรา 23 และมาตรา 26 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดให้คู่ความหรือโจทก์โอนคดี เพื่อความสะดวกและเพื่อความปลอดภัย ซึ่งเป็นการยอมรับว่านอกจากการฟ้องร้องต่อศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นเป็นศาลหลักแล้ว คู่ความหรือโจทก์ยังสามารถโอนคดีไปยังเขตของศาลอื่นได้ ซึ่งวิเคราะห์ได้ดังนี้

การโอนคดีอาญา

เมื่อโจทก์ใช้สิทธิยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลใดศาลหนึ่งซึ่งมีอำนาจตามมาตรา 157 แล้ว ต่อมาอาจมีการโอนคดีอาญาเรื่องนั้นไปชำระที่ศาลอื่นก็ได้ โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย ทั้งตามที่บัญญัติไว้ในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

การโอนคดีอาญาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ได้แก่

(1) อำนาจของศาลอาญาที่จะส่งโอนคดีไปยังศาลยุติธรรมอื่นที่มีเขตอำนาจ

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 16 วรรคสาม บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแพ่งหรือศาลอาญา และคดีนั้นเกิดขึ้นนอกเขตของศาลแพ่งหรือศาลอาญา ศาลแพ่งหรือศาลอาญาแล้วแต่กรณี อาจใช้ดุลพินิจยอมรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลยุติธรรมอื่นที่มีเขตอำนาจ”

(2) ศาลจังหวัด (หรือศาลอาญา) ต้องมีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลแขวงที่มีเขตอำนาจ

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 16 วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลจังหวัด และคดีนั้นเกิดขึ้นในเขตของศาลแขวง และอยู่ในอำนาจของศาลแขวงให้ศาลจังหวัดนั้นมีคำสั่งโอนคดีไปยังศาลแขวงที่มีเขตอำนาจ”

การโอนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 23 และมาตรา 26 ได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์การโอนคดีอาญา คือ การโอนคดีอาญาไว้สำหรับกรณีการโอนคดีระหว่างศาลที่มีอำนาจชำระด้วยกันตามมาตรา 23 กรณีที่หนึ่ง และการโอนคดีในกรณีพิเศษตามมาตรา 26 อีกกรณีหนึ่ง ดังนี้

การโอนคดีระหว่างศาลที่มีอำนาจชำระด้วยกัน

มาตรา 23 บัญญัติว่า “เมื่อศาลตั้งแต่สองศาลขึ้นไปต่างมีอำนาจชำระคดี ถ้าได้ยื่นฟ้องคดีนั้นต่อศาลหนึ่งซึ่งตามฟ้องคดีได้เกิดในเขต โจทก์หรือจำเลยจะร้องขอให้โอนคดีไปชำระที่ศาลอื่นซึ่งความผิดได้เกิดในเขตก็ได้

ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งความผิดเกิดในเขต แต่ต่อมาความปรากฏแก่โจทก์ว่าการพิจารณาคดีจะสะดวกยิ่งขึ้นถ้าให้อีกศาลหนึ่งซึ่งมีอำนาจชำระคดีได้พิจารณาคดีนั้น โจทก์จะยื่นคำร้องต่อศาลซึ่งคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาขอโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้ แม้ว่าจำเลยจะคัดค้านก็ตาม เมื่อศาลเห็นสมควรจะโอนคดีไปหรือยกคำร้องเสียก็ได้”

⁹ ศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ ได้หมายเหตุปัญหาเรื่องนี้ไว้ท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2038/2523 ว่า ถ้ากฎหมายให้ฟ้องคดีต่อศาลใดแล้วศาลนั้นไม่รับฟ้อง ย่อมเป็นการปฏิเสธความยุติธรรมอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมือง การที่กฎหมายกำหนดให้โจทก์มีสิทธิฟ้องคดีได้หลายแห่งด้วยมูลเหตุต่างๆ กัน ก็เพื่อความสะดวกแก่โจทก์ หาใช้เพื่อความสะอาดแก่ศาลไม่

ความตอนต้นของมาตรา 23 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อศาลตั้งแต่สองศาลขึ้นไปต่างมีอำนาจชำระคดี...” และความในวรรคสองก็ใช้คำว่า “...ถ้าให้อีกศาลหนึ่งซึ่งมีอำนาจชำระคดีได้พิจารณาคดีนั้น...” เป็นถ้อยคำหลัก (Key Word) ที่บ่งบอกให้เห็นว่ามาตรา 23 เป็นหลักการโอนคดีสำหรับการโอนคดีระหว่างศาลหลายศาลซึ่งต่างมีอำนาจชำระด้วยกัน ทั้งนี้ เพราะตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง และมาตรา 22 (1) นั้น ถ้าจำเลยกระทำความผิดในเขตศาลหนึ่ง และปรากฏว่าจำเลยก็มีที่อยู่และถูกจับในเขตศาลนั้น อีกทั้งเจ้าพนักงานสอบสวนก็ทำการสอบสวนในเขตศาลนั้นด้วย ย่อมเป็นกรณีที่ศาลดังกล่าวแต่ศาลเดียวมีอำนาจชำระคดีนั้น การโอนคดีตามมาตรา 23 ย่อมไม่อาจกระทำได้เลย คงเหลือเพียงช่องทางเดียวที่จะมีการโอนคดีได้คือการโอนคดีในกรณีพิเศษตามมาตรา 26 เท่านั้น

แต่ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่า จำเลยกระทำความผิดในเขตศาลหนึ่งและจำเลยมีที่อยู่ในอีกเขตศาลหนึ่ง หลังจากทำผิดแล้ว จำเลยหลบหนีคดีไปจนเจ้าพนักงานติดตามจับกุมจำเลยได้ในอีกเขตศาลหนึ่ง อีกทั้งเจ้าพนักงานทำการสอบสวนจำเลยในอีกเขตศาลหนึ่งนอกเขตศาลดังกล่าวข้างต้น ในกรณีเช่นนี้ศาลต่างๆ ดังกล่าวล้วนมีอำนาจชำระคดีนี้ได้ทั้งสิ้นตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง และมาตรา 22 (1) จึงเข้าเกณฑ์เป็นกรณีที่ศาลตั้งแต่สองศาลขึ้นไปต่างมีอำนาจชำระคดีที่อาจมีการร้องขอให้โอนคดีตามมาตรา 23 ได้

ตามมาตรา 23 แบ่งการโอนคดีออกเป็นสองกรณี โดยตามมาตรา 23 วรรคหนึ่ง

เป็นการโอนคดีจากศาลซึ่งความผิดมิได้เกิดในเขตไปยังศาลซึ่งความผิดได้เกิดในเขต กรณีหนึ่ง และ ตามมาตรา 23 วรรคสอง เป็นการโอนคดีจากศาลซึ่งความผิดเกิดในเขตไปยังศาลซึ่งความผิดมิได้เกิดในเขต อีกกรณีหนึ่ง ซึ่งมีเงื่อนไขและหลักเกณฑ์การโอนคดีแตกต่างกัน ดังนี้

(1) การโอนคดีจากศาลซึ่งความผิดมิได้เกิดในเขตไปชำระที่ศาลอื่นซึ่งความผิดได้เกิดในเขต (มาตรา 23 วรรคหนึ่ง)

การโอนคดีตามมาตรา 23 วรรคหนึ่ง เป็นการโอนคดีจากศาลยกเว้นไปชำระยังศาลหลัก ซึ่งมีเหตุผลและความชอบธรรมในตัวเองอยู่แล้ว มาตรา 23 วรรคหนึ่ง จึงแทบจะมีได้กำหนดเงื่อนไขใดๆ เลย กล่าวคือให้สิทธิทั้งโจทก์และจำเลยร้องขอให้โอนคดีได้ และไม่จำเป็นต้องอ้างเหตุผลว่าการพิจารณาคดีจะสะดวกยิ่งขึ้นเหมือนกรณีการโอนคดีตามมาตรา 23 วรรคสองแต่อย่างใด

(2) การโอนคดีจากศาลซึ่งความผิดเกิดในเขตไปยังศาลอื่นซึ่งความผิดมิได้เกิดในเขต (มาตรา 23 วรรคสอง) เป็นกรณีที่ให้สิทธิแก่โจทก์เท่านั้น จำเลยไม่อาจขอโอนคดีได้ ซึ่งต้องแสดงให้เห็นว่าการพิจารณาคดีจะสะดวกยิ่งขึ้น และแม้จำเลยจะคัดค้านก็ตาม เมื่อศาลเห็นสมควรจะโอนคดีไปหรือยกคำร้องเสียก็ได้

การโอนคดีในกรณีพิเศษ

กรณีมีเหตุผลพิเศษที่จะสั่งโอนคดีตามมาตรา 26¹⁰ กฎหมายระบุไว้ชัดเจนให้อำนาจเฉพาะประธานศาลฎีกาเท่านั้น ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดี

¹⁰ มาตรา 26 บัญญัติว่า “หากว่าตามลักษณะของความผิด สถานะของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องถิ่นนั้น หรือเหตุผลอย่างอื่นอาจมีการขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น เมื่อโจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องต่ออธิบดีศาลฎีกาขอให้โอนคดีไปศาลอื่น ถ้าอธิบดีศาลฎีกายินยอมตามคำขออนุญาตนั้น ก็ให้สั่งโอนคดีไปยังศาลตั้งที่อธิบดีศาลฎีการะบุไว้”

ผู้พิพากษาศาลอาญา หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาล
หาอำนาจสั่งให้โอนคดีตามมาตรา 26 นี้
นอกจากนี้ “ศาลอื่น” ที่ประธานศาลฎีกาสั่ง
โอนคดีตามมาตรา 26 นี้ มาตรา 26 ใช้ถ้อยคำ
ว่า “...ก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลตั้งที่อธิบดีศาล
ฎีการะบุไว้” เท่านั้น กฎหมายหาได้บัญญัติว่า
ให้โอนคดีไปยังศาลอื่นที่มีอำนาจชำระคดีนั้น
เหมือนเช่นที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23 ไม่ ดังนั้น
การโอนคดีตามมาตรา 26 ประธานศาลฎีกาจะ
ระบุในคำสั่งให้โอนคดีไปยังศาลหนึ่งศาลใด
ตามที่ประธานศาลฎีกาเห็นสมควร โดยไม่
จำต้องคำนึงว่าเป็นศาลที่มีอำนาจชำระคดีนั้น
หรือไม่ก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติประธานศาลฎีกา
มักจะสั่งให้โอนคดีมาชำระที่ศาลอาญา เพราะ
เป็นศาลที่มีความพร้อมในการชำระคดีอาญา
ที่มีพฤติการณ์น่าจะเกิดเหตุตามมาตรา
26 ยิ่งกว่าศาลอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายไทยจะกำหนดให้
ศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นเป็นศาลที่มี
อำนาจชำระคดีเป็นหลัก แต่เพื่ออำนวยความสะดวก
ยุติธรรมให้กับประชาชนและความสะดวกแก่
โจทก์ คู่ความหรือหน่วยงานในกระบวนการ
ยุติธรรมกฎหมายยังกำหนดให้ศาลตามมาตรา
22 (1) มาตรา 24 รวมถึงอนุญาตให้มีการโอน
คดีไปยังศาลอื่นอีกด้วย หลักกฎหมายดังกล่าว
จึงมีความยืดหยุ่นให้หน่วยงานในกระบวนการ
ยุติธรรมจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมี
ประสิทธิภาพ ซึ่งจะได้อธิบายในประเด็น
ปัญหาโดยละเอียดต่อไป

4.2 วิเคราะห์ตามหลักกฎหมายต่างประเทศ

4.2.1 วิเคราะห์ประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญาของเยอรมัน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญาของเยอรมันกำหนดให้การนำคดีขึ้นสู่ศาล
ที่มีอำนาจ ได้แก่ สถานที่ที่มูลเหตุเกิด ภูมิลำเนา
หรือถิ่นที่อยู่ และสถานที่ที่มีการจับกุม ดังนี้

สถานที่ที่มูลเหตุเกิด¹¹

(1) ความผิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจศาลใด
ให้ชำระที่ศาลนั้น

(2) กรณีความผิดเกิดจากการตีพิมพ์
เนื้อหาสิ่งตีพิมพ์ โดยปรากฏในราชอาณาจักร
และภายใต้กฎหมายของสหพันธรัฐ ให้ศาลตาม
อนุมาตรา (1) มีอำนาจพิจารณาคดี กรณีเป็น
คดีหมิ่นประมาทอันเป็นความผิดต่อส่วนตัว
ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคือ ศาลที่มีเขตอำนาจ
ในท้องที่ที่มีการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ และศาลใน
ท้องที่ผู้เสียหายมีภูมิลำเนาอยู่ หรือผู้เสียหายมี
ถิ่นที่อยู่ในปัจจุบัน

ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่¹²

(1) ให้ชำระคดีที่ศาล ซึ่งผู้ถูกกล่าวหา
มีภูมิลำเนาเมื่อมีการตั้งข้อกล่าวหา

(2) ถ้าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีภูมิลำเนาใน
ราชอาณาจักร ให้ชำระคดีที่ศาลที่เป็นถิ่นที่อยู่
ที่เป็นหลักแหล่ง และหากไม่สามารถทราบถิ่น
ที่อยู่ที่เป็นหลักแหล่งก็ให้ถือภูมิลำเนาล่าสุด

สถานที่ที่มีการจับกุม¹³

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาถูกจับในท้องที่ใด ให้
ชำระคดีที่ศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่นั้น
นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญาของเยอรมัน ยังได้กำหนดอำนาจของ
ศาลที่จะพิจารณาคดีอาญาที่มีความเกี่ยวพันกัน
(connected criminal case) ซึ่งประกอบด้วย
มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 13 และมาตรา 13a ดังนี้

¹¹ Section 7

¹² Section 8

¹³ Section 9. Venue shall also be deemed to be established in the court in whose district the accused was apprehended.

การร่วมฟ้องและการแยกคดี¹⁴

(1) คดีความผิดทางอาญาที่มีความเกี่ยวพันกัน (connected criminal case) ซึ่งในแต่ละคดีจะอยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลที่แตกต่างกันไป อาจจัดให้พิจารณาร่วมกันได้ ภายใต้เขตอำนาจของศาลสูง court of superior) สำหรับคดีความผิดทางอาญาที่มีความเกี่ยวพันกัน (connected criminal case) ซึ่งมีคดีเฉพาะต่างๆ จะอยู่ภายใต้เขตการพิจารณาของบทลงโทษ โดยเฉพาะตามมาตรา 74 วรรคสอง มาตรา 74a และมาตรา 74c ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ให้พิจารณาร่วมกัน

(2) ศาลอาจแยกพิจารณาตามความเหมาะสม

คำนิยามของความผิดอาญาที่มีความเกี่ยวพันกัน¹⁵

ความผิดทางอาญาที่มีความเกี่ยวพันกัน คือ กรณีบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมากกว่าหนึ่งคดี หรือกรณีที่มีความผิดเดียวกัน มีผู้ร่วมกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งคนถูกจับฐานเป็นตัวการ ผู้สนับสนุน หรือขัดขวางการดำเนินการของเจ้าหน้าที่

สถานที่สำหรับการพิจารณาคดีที่มีความผิดเกี่ยวพันกัน¹⁶

(1) สำหรับคดีที่มีความผิดเกี่ยวพันกัน เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 7-11 ซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลที่แตกต่างกัน ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีจะจัดขึ้นในเขตศาลที่คดีเกิดขึ้น

(2) ถ้ามีคดีความผิดทางอาญาที่มีความผิดเกี่ยวพันกัน (connected criminal case)

มากกว่าหนึ่งคดี อยู่ระหว่างรอการพิจารณาในศาลที่แตกต่างกัน ก็สามารถนำคดีเหล่านั้นไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วนมาพิจารณาได้ในศาลใดศาลหนึ่งได้ ถ้าศาลนั้นให้ความเห็นชอบกับคำร้องของพนักงานอัยการ แต่ถ้าศาลมีความเห็นไม่ตรงกันกับคำร้องของพนักงานอัยการ ให้ศาลสูง (The common superior court) ซึ่งได้รับคำร้องจากพนักงานอัยการหรือผู้ที่ยื่นคำฟ้อง ทำการตัดสินว่าศาลใดควรจะได้รับคดีดังกล่าวเข้าพิจารณาต่อไป

การกำหนดศาลที่มีอำนาจโดย Federal Court of Justice¹⁷

หากไม่สามารถทำการพิจารณาคดีในศาลที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจตามกฎหมายของรัฐได้ หรือศาลนั้นไม่สามารถทำการพิจารณาได้ก็ให้ศาล Federal Court of Justice พิจารณาว่าศาลใดจะมีอำนาจพิจารณาคดี

จากการศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมันจะเห็นได้ว่าเขตอำนาจศาลที่โจทก์มีอำนาจฟ้อง ได้แก่ สถานที่ที่มูลเหตุเกิด ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และสถานที่ที่มีการจับกุม เป็นศาลหลักที่มีอำนาจพิจารณา แต่ในกรณีที่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมากกว่าหนึ่งคดี หรือกรณีที่มีความผิดเดียวกันมีผู้ร่วมกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งคนถูกจับฐานเป็นตัวการ ผู้สนับสนุน หรือขัดขวางการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ กฎหมายจะกำหนดให้คดีความผิดทางอาญาที่มีความผิดเกี่ยวพันกัน (connected criminal case)

¹⁴ Section 2

¹⁵ Section 3

¹⁶ Section 13

¹⁷ Section 13a

ดังกล่าวมาพิจารณาในศาลใดศาลหนึ่งได้ ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม และไม่มีผลกระทบในการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญ่อีกด้วย

4.2.2 วิเคราะห์กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการค้นคว้าหลักในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา โดยพิจารณาจากรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 6 ซึ่งกำหนดให้ในการดำเนินคดีอาญาทั้งหลาย ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและเปิดเผย โดยคณะลูกขุนที่ไม่มีอคติของมลรัฐและในบริเวณที่ซึ่งการกระทำความผิดได้เกิดขึ้น ซึ่งอาญาเขตนี้อาจถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างแน่นอนโดยกฎหมาย ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิได้รับการแจ้งให้ทราบถึงลักษณะและเหตุที่มีการกล่าวหา มีสิทธิที่จะเผชิญหน้ากับพยานที่กล่าวหาตน มีสิทธิที่จะบังคับให้มีการเรียกพยานที่ตนต้องการ และมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือในการมีทนายความให้คำปรึกษาว่าความในการต่อสู้คดี

โดยพิจารณาคำอธิบายในส่วนบทบัญญัติมาตรานี้ ไม่พบว่ามีกรกล่าวถึง การนำตัวผู้ต้องหามาพิจารณาในศาลที่มีเขตอำนาจเหนือสถานที่คุมขัง และหากวิเคราะห์ต่อไปทำให้เห็นว่า ในเมื่อคดีอาญาปกติจะพิจารณาโดยใช้ลูกขุน (Jury) ซึ่งเป็นประชาชนในชุมชน ประกอบกับรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริการับรองว่าต้องพิจารณาคดีในที่การกระทำความผิดได้ก่อขึ้น ยิ่งทำให้เห็นว่าการผูกการพิจารณาคดีกับสถานที่ที่มีมูลคดีเกิดหรือสถานที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และให้คณะลูกขุนซึ่งเป็นประชาชนในชุมชนมีอำนาจพิจารณาคดี ทำให้เห็นได้ว่า เป็นการยากที่จะมีการยอมรับให้มีการพิจารณาคดีในเขตศาลอื่น โดยเฉพาะ

ในเขตที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวหรือถูกจำคุก

5 บทวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลย

ในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น

จากหลักกฎหมายตามมาตรา 22 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะกำหนดให้ศาลที่มีอำนาจชำระคดี คือ ศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นเป็นศาลหลักที่มีอำนาจชำระคดี ซึ่งเป็นไปตามหลักการฟ้องคดีที่มีความเป็นธรรมแก่คู่ความมากที่สุด และเป็นไปตามแนวทางสากลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อความสะดวกแก่คู่ความหรือโจทก์ รวมทั้งเพื่อความยุติธรรมและรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการฟ้องคดี กฎหมายยังยอมรับให้ศาลอื่นนอกจากศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นแล้วมีอำนาจพิจารณาคดี ทั้งนี้ เป็นไปตาม มาตรา 22 (1) มาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 26 ซึ่งจากแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และข้อกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องในการฟ้องคดีหลายประการ และปัญหาที่สำคัญคือ พนักงานสอบสวนไม่สามารถดำเนินการให้ผู้ต้องหามาอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องได้ เพื่อฟ้องต่อศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น โดยในปัจจุบันได้มีการแก้ปัญหาโดยการย้ายผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขังในคดีอื่นไปยังเรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลที่จะฟ้องคดี ซึ่งก็มีปัญหาตามมาอีกหลายประการ ทั้งในส่วนของปัญหาข้อกฎหมาย ปัญหาความเสี่ยงในการขนย้ายผู้ต้องขังไปดำเนินคดี ปัญหาทางด้านงบประมาณและบุคลากร ซึ่งการแก้

ปัญหาดังกล่าวอาจดำเนินการได้ในสองแนว
ดังนี้

(1) ให้แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจศาลตามมาตรา 22 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา โดยกำหนดให้เขตอำนาจของศาล ซึ่งจำเลย ถูกขัง หรือถูกจำคุกตามหมายของศาลในคดี อื่นนอกเขตศาลมีอำนาจชำระคดี โดยไม่มี ดุลพินิจที่จะไม่รับชำระคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาตั้ง กล่าวได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย มาตรา 40 ทั้งยังไม่เป็นภาระกับหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรม

(2) แนวทางแก้ปัญหาข้อขัดข้องใน ระดับนโยบาย โดยการดำเนินการให้มีหน่วย งานที่จะเคลื่อนย้ายผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีเขต อำนาจพิจารณาคดีอย่างปลอดภัย ไม่เป็นภาระ ต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และ ไม่กระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่ได้รับการ พิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

จากแนวทางที่ได้มีการเสนอเพื่อแก้ ปัญหาการฟ้องคดีดังกล่าวนี้ แต่ละแนวทาง อาจจะมีข้อดีและข้อเสียในแต่ละแนวทาง แตกต่างกัน และยังไม่สามารถมีบทสรุปใน การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมที่มี

ประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้มีแนวทางการแก้ ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม จึงได้ สรุปลวิเคราะห์ประเด็นปัญหา ดังนี้

1. การย้ายผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุม ขังในคดีอื่นไปยังเรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจ ของศาลอื่นในปัจจุบันนั้น กรมราชทัณฑ์จะ อนุญาตทุกกรณีหากเป็นคำสั่งของศาล แต่หาก เป็นคำสั่งของพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน อัยการเป็นผู้ขอย้ายตัวผู้ต้องหา กรมราชทัณฑ์ จะพิจารณาเป็นรายกรณีไป แต่อย่างไรก็ตาม หากมีความจำเป็นต้องฟ้องคดีต่อศาลโดย ไม่อาจรอให้ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ จำคุก พนักงานสอบสวนต้องร้องขอต่อศาล เพื่อโอนย้ายผู้ต้องหาซึ่งในบางคดีศาลที่มีอำนาจ พิจารณาคดีจะไม่อนุญาตให้มีการย้ายผู้ต้องหา ซึ่งโดยศาลจะให้เหตุผลว่าทำให้การดำเนินคดี ของศาลล่าช้า จึงไม่ให้ย้าย ซึ่งกรณีดังกล่าวก็ จะทำให้พนักงานสอบสวนไม่อาจส่งสำนวน ให้พนักงานอัยการหรือปิดคดีได้ ทำให้พนักงาน สอบสวนถูกร้องเรียนเป็นจำนวนมาก และแม้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดแนวทาง ปฏิบัติในการส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขัง อยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาล อื่นแล้ว¹⁸ ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้

ประเภทการย้าย	ปีงบประมาณ				
	2548	2549	2550	2551	2552
1. ย้ายกลับภูมิลำเนาเดิม	1,868	1,259	2,395	1,686	1,162
2. ย้ายเพื่อดำเนินคดี	795	985	1,214	1,488	2,105
3. ย้ายนักโทษทหาร	112	117	138	98	92

¹⁸ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 004.6/6167 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2545

ประเภทการย้าย	ปีงบประมาณ				
	2548	2549	2550	2551	2552
5.การลาภิจของผู้ต้องขัง	49	42	32	37	48
6.ย้ายระบายนความแอ้อัด	8,240	5,779	7,345	11,594	14,058
7.ย้ายโทษสูง	3,867	4,160	4,097	4,620	4,136
8.ย้ายเพื่อฝึกวิชาชีพ	211	190	176	427	249
9.พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ	924	1,250	872	777	1,162
10.ย้ายผู้ต้องขังไม่น่าไว้วางใจ	321	868	937	226	601
11.ย้ายเพื่อทำงานสาธารณะ	77	-	27	57	82
12.ย้ายผู้ต้องกักขัง	-	89	71	215	365
13.ย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่ม	923	2,083	2,416	3,035	3,392
14.ย้ายผู้ต้องขังสูงอายุ	31	3	1	3	-
15.ย้ายผู้ต้องกักกัน	3	4	4	5	4
16.อื่นๆ*รายสำคัญ,เยาวชนฝากขัง, แดนสามัคคีเกมส์,เรียนมสธ.	71	307	423	255	3,086
รวม	17,661	17,292	20,491	25,036	31,038

สรุปข้อมูลการย้ายผู้ต้องขังไปดำเนินคดีในเขตอำนาจศาลอื่น ย้อนหลัง 2 ปี ดังนี้

รายการข้อมูล	ปีงบประมาณ 2551	ปีงบประมาณ 2552	หมายเหตุ
1. จำนวนครั้งที่ขนย้ายผู้ต้องขังไป ดำเนินคดีนอกเขตอำนาจศาล	1,588 ครั้ง	2,018 ครั้ง	
2. ระยะทางในการขนย้าย	ไกลที่สุด 25 กม. ไกลที่สุด 1,600 กม.	ไกลที่สุด 25 กม. ไกลที่สุด 1,800 กม.	
3. อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ใช้ในการ ควบคุมการขนย้ายผู้ต้องขังต่อครั้ง	3-4 คน/ครั้ง	3-4 คน/ครั้ง	ขึ้นอยู่กับจำนวน ผู้ต้องขัง
4. งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ในการย้ายผู้ต้องขังทุกประเภท	ไม่ได้ขอตั้งบ ประมาณการย้าย ผู้ต้องขัง	7,000,000 บาท	

รายการข้อมูล	ปีงบประมาณ 2551	ปีงบประมาณ 2552	หมายเหตุ
5. งบประมาณที่ใช้ในการขนย้าย เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ที่พักเจ้าหน้าที่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	6,907,245 บาท	8,420,468 บาท	- ส่วนที่เกินจาก งบประมาณที่ ได้รับการจัดสรร ได้จากเงินอื่นที่ ผู้บัญชาการ/ผู้อำนวยการ มีอำนาจในการ สั่งจ่าย - ปี 2551 ใช้ งบประมาณหมวดอื่น

2. แม้จะให้มีการย้ายผู้ต้องขังมาฟ่อง ในเขตอำนาจของศาลได้ แต่ก็เป็นการต่อบุคลากรและงบประมาณของกรมราชทัณฑ์ เป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันมีปริมาณการขอย้ายผู้ต้องขังเพื่อดำเนินคดีปีละประมาณ 2,000 คดี ปรากฏสถิติการย้ายผู้ต้องขังประเภทต่างๆ¹⁹ ดังนี้

จากข้อมูลสถิติการย้ายผู้ต้องขังในปี 2552 พบว่ามีการย้ายผู้ต้องขังทุกประเภท จำนวน 31,038 ครั้ง มีจำนวนครั้งที่ขนย้ายผู้ต้องขังไปดำเนินคดีนอกเขตอำนาจศาล 2,018 ครั้ง โดยแบ่งเป็นการย้ายตามคำสั่งของศาล 1,853 ครั้ง และย้ายตามคำร้องขอของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน 252 ครั้ง ใช้งบประมาณในการขนย้ายผู้ต้องขัง 8,420,468 ล้านบาท ใช้งบประมาณครั้งละประมาณ 4,173 บาท มีระยะทางในการขนย้ายผู้ต้องขังมีระยะทางตั้งแต่ 25 – 1,800 กม. ใช้อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในการขนย้าย ครั้งละ ประมาณ 3-5 คน และจากการศึกษาพบว่า การย้ายผู้ต้องขังไปดำเนินคดีมีทั้งกรณีคดีแรกศาลได้มีคำพิพากษา ยังไม่ถึงที่สุด และกรณีคดีแรกศาลได้มีคำพิพากษา ถึงที่สุดแล้ว แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นการย้าย

กรณีศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

สรุปปัญหาในการย้ายผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขังได้ดังนี้

(1) ปัญหาความเสี่ยงในการขนย้ายผู้ต้องขังไปดำเนินคดี

- เสี่ยงต่อการถูกชิงตัวผู้ต้องขังเนื่องจากปัจจุบันผู้ต้องขังเป็นคดียาเสพติด และเป็นมืออาชีพทางอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น อาจเกิดกรณีการชิงตัวผู้ต้องขังขึ้นได้

- เสี่ยงในการเดินทาง อาจเกิดอุบัติเหตุระหว่างทางได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่ชำนาญเส้นทางการเดินทาง

- เสี่ยงต่อการควบคุมผู้ต้องขังโทษสูงไปคุมขังเรือนจำความมั่นคงต่ำ เช่น ผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์โทษจำคุกตลอดชีวิต ประหารชีวิต โดยปกติจะถูกคุมขังในเรือนจำความมั่นคงสูง เช่น เรือนจำคลองเปรม เรือนจำกลางบางขวาง หากต้องย้ายไปดำเนินคดีต่างจังหวัด มีปัจจัยเสี่ยงในการชิงตัวผู้ต้องหาระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำ และต้องย้ายไปคุมขังยังเรือนจำทัณฑสถานที่มีความมั่นคงต่ำ ผู้ต้องขังอาจหลบหนีจากเรือนจำได้

- ความเสี่ยงเจ้าหน้าที่ เช่น ไม่ชำนาญ

¹⁹ สถิติจาก ส่วนย้ายผู้ต้องขัง สำนักทัณฑปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์

เส้นทาง ทำให้การขนย้ายล่าช้าและเกิดอุบัติเหตุได้ และอุบัติเหตุจากการชิงตัวผู้ต้องขัง

- ระยะทางระหว่างเรือนจำฝ่ายย้าย - ฝ่ายรับ ห่างไกลกันมาก เช่น จากภาคเหนือไปภาคใต้ เจ้าหน้าที่เกิดความเหนื่อยล้า จึงต้องย้ายผู้ต้องขังไปคุมขังเรือนจำระหว่างทางก่อน และดำเนินการย้ายต่อไปในวันรุ่งขึ้น

(2) ปัญหาทางด้านงบประมาณ

- ขาดแคลนยานพาหนะที่เหมาะสมในการขนย้ายผู้ต้องขัง ยานพาหนะในการย้ายผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน ส่วนใหญ่ (เรือนจำ/ทัณฑสถาน 50 แห่ง) มีอายุการใช้งานเกิน 10 ปี มีสภาพเก่าไม่เหมาะสม ที่จะเดินทางไกลทำให้เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุหรือเสียระหว่างทาง

- ขาดแคลนงบประมาณและค่าใช้จ่ายในการขนย้าย ทั้งในส่วนของค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าที่พักเจ้าหน้าที่ จะต้องใช้งบประมาณปีละประมาณ 3,167,087 บาท

(3) ปัญหาด้านอัตรากำลังเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำมีน้อยในขณะที่จำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ หากมีการย้ายผู้ต้องขัง ต้องใช้เจ้าหน้าที่ในการควบคุมขนย้ายอย่างน้อยจำนวน 3 คนต่อครั้ง ทำให้ขาดแคลนอัตรากำลังในการควบคุมตัวผู้ต้องขังในเรือนจำ

3. การฟ้องคดีตามมาตรา 22 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ฟ้องคดีได้ในเขตศาลหลัก ซึ่งได้แก่ เขตศาลที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจศาล และตามมาตรา 22(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ศาลซึ่งจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับในท้องที่หนึ่ง

หรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตของศาลมีอำนาจชำระคดีดังกล่าวได้ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลตามมาตรา 22 (1) แต่ศาลกลับใช้ดุลพินิจไม่ประทับรับฟ้อง โดยให้ไปยื่นฟ้องยังศาลที่ความผิดเกิดในเขตอำนาจ โดยอ้างว่าถ้าฟ้องยังศาลที่ความผิดเกิดในเขตอำนาจ จะเป็นการสะดวกยิ่งกว่ายื่นฟ้องที่ศาลตามมาตรา 22 (1)²⁰ ซึ่งมาตรา 22 (1) กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนว่าเป็นดุลพินิจของศาลที่จะรับฟ้องคดีหรือเป็นบทบังคับที่ต้องรับฟ้อง แต่ศาลฎีกาตีความว่าเป็นดุลพินิจของศาลที่จะรับฟ้องหรือไม่ก็ได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวจะต่างกับตามมาตรา 16 วรรคสาม แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่กำหนดให้การประทับรับฟ้องเป็นดุลพินิจของศาลอาญา

4. ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ที่อยู่” ตามมาตรา 22 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมายถึง ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นแห่งสำคัญตามมาตรา 37 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกรณีผู้ต้องขังหรือผู้ต้องหาอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน และศาลยังไม่ได้มี คำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ตามมาตรา 47 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ถือว่าเรือนจำ หรือทัณฑสถานเป็นที่อยู่ของผู้ต้องขังหรือผู้ต้องหา จึงทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2073/2536) ไม่อาจฟ้องต่อศาลได้ตาม มาตรา 22 (1)

นอกจากนี้ แม้ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งตามมาตรา 47 ถือว่าเป็นที่อยู่ และอัยการสามารถฟ้องต่อศาลตามมาตรา 22 (1) ได้แต่ศาลกลับใช้ดุลพินิจไม่ประทับรับฟ้อง และให้พนักงานอัยการไปยื่นฟ้องยังศาลที่ความผิด

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 14/2537

เกิดในเขตอำนาจ จึงทำให้ต้องมีการย้ายผู้ต้องหา หรือจำเลยไปยังศาลที่ความผิดเกิดในเขตอำนาจ ซึ่งเป็นปัญหาในทางปฏิบัติในปัจจุบันอีกกรณีหนึ่งด้วย

จากปัญหาดังกล่าวนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ตช 0004.610366 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2543 ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อหารือปัญหาดังกล่าว โดยที่ประชุมใหญ่คณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ร่วมกันพิจารณาข้อหารื้อดั่งกล่าว ประกอบกับได้รับฟังคำชี้แจงจากผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุดแล้วมีมติเห็นชอบด้วยกับความเห็นของที่ประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1 คณะที่ 4 คณะที่ 7 และคณะที่ 11)²¹ ว่ากรณี ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุกอยู่ในคดีอื่นที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วและอยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น มาตรา 47 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า ภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลหรือตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุกอยู่จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว ดังนั้น ศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำหรือทัณฑสถาน ที่ผู้ต้องหาถูกจำคุกอยู่ จึงเป็นศาลที่มีอำนาจชำระคดีตามมาตรา 22(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานสอบสวนสามารถส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการประจำศาลนั้นเพื่อยื่นฟ้องผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังต่อศาลได้

ขณะนี้ สำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้ยกร่างแก้ไขระเบียบอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาข้อ 99 กำหนดให้อัยการยื่นคำร้องให้ศาลทราบ ว่า หากมีการชำระคดีที่ศาลที่จำเลยมี

ที่อยู่แล้วจะเป็นการปลอดภัยที่ไม่ต้องย้ายตัวจำเลย ในการมาฟังการพิจารณา ทั้งความสะดวกอื่น ยิ่งกล่าวว่าการชำระคดีที่ศาลความผิดเกิด แต่หากศาลยกคำร้องให้อัยการแจ้งเรือนจำที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังให้ย้ายตัวผู้ต้องหาไปยังเรือนจำที่ความผิดเกิด เพื่อดำเนินคดีต่อไป

5. กรณีผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นและศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ประชุมใหญ่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า ตามมาตรา 22 กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจชำระคดีคือศาลที่ความผิดเกิด อ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้น แต่ถ้าจำเลยมีที่อยู่ในอีกท้องที่หนึ่ง มาตรา 22(1) กำหนดให้สามารถฟ้องคดีต่อศาลซึ่งท้องที่นั้นๆ อยู่ในเขตอำนาจได้ คำว่า “ศาลซึ่งเป็นที่ตั้งที่จำเลยที่อยู่” นั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า คำว่า “ที่อยู่” ตามมาตรา 22(1) หมายถึง ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นแหล่งสำคัญตามมาตรา 37 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานและศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น เรือนจำหรือทัณฑสถานดังกล่าวไม่ถือเป็นที่อยู่ของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง ในกรณีนี้ เรือนจำหรือทัณฑสถานจึงไม่ใช่ที่อยู่ของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังที่จะทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้นได้ ฉะนั้น ถ้ายังไม่มีแก้ไขกฎหมายปัญหาดังกล่าวอาจแก้ไขในทางปฏิบัติโดยการประสานงานกันระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้มีการย้ายตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในท้องที่ที่ศาลมีเขตอำนาจเพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังต่อศาลนั้นต่อไปได้

ซึ่งจากการพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า

²¹ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 534/2544

การย้ายผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังมีข้อขัดข้องและเป็นภาระแก่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหลายประการดังที่กล่าวมาแล้ว เพื่อแก้ปัญหาการดำเนินคดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น ทั้งสองกรณี คือ กรณีผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุกอยู่ในคดีอื่นที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และกรณีผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุกอยู่ในคดีอื่นและศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดจึงอาจแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจศาลตามมาตรา 22(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดให้ เมื่อจำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับในท้องที่หนึ่ง หรือจำเลยถูกขัง หรือถูกจำคุกไม่ว่าตามคำพิพากษาถึงที่สุดหรือไม่ตามหมายของศาลในคดีอื่นนอกเขตศาลต้องชำระคดีที่ศาลนั้น โดยไม่มีดุลพินิจที่จะไม่รับชำระคดี ซึ่งหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของศาลตามข้อเสนอดังกล่าวก็จะสามารถแก้ปัญหาทั้งกรณีคดีแรกศาลได้มีคำพิพากษาอย่างไม่ถึงที่สุด และกรณีคดีแรกศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วได้

แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจศาลให้เขตอำนาจของศาล ซึ่งจำเลยถูกขังหรือถูกจำคุกไม่ว่าตามคำพิพากษาถึงที่สุดหรือไม่ตามหมายของศาลในคดีอื่นนอกเขตศาลต้องชำระคดีที่ศาลนั้น อาจจะกระทบต่อการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุและเป็นภาระและค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหาย พยาน และเป็นภาระด้านงบประมาณแก่รัฐที่ต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่พยานตามระเบียบกระทรวง

ยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานสามมี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 นอกจากนี้ ในการเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการกฤษฎีกา และรัฐสภา ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ซึ่งอาจจะกระทบสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกด้วย

6. หากศาลแปลความมาตรา 142 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าการที่ผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในกระบวนการยุติธรรมแม้เป็นการขังในเขตอำนาจศาลอื่นหรือในคดีอื่นให้ถือว่าเป็นกรณีที่มีตัวผู้ต้องหาอยู่ตามมาตรา 142²² ก็จะทำให้พนักงานอัยการสามารถฟ้องยังศาลที่มีอำนาจได้ ซึ่งแนวทางนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1497/2496 เทียบเคียงในกรณีดังกล่าวว่า ในกรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยไว้แล้วศาลชั้นต้นอนุญาตให้จำเลยประกันตัวไป ต่อมาอัยการมาฟ้องจำเลยในมูลกรณีเดียวกันอีก ฟังถือว่าจำเลยอยู่ในอำนาจของศาลที่จะบังคับให้นายประกันส่งตัวจำเลยมารับสำเนาฟ้องได้ เรื่องเช่นนี้อัยการหาจำต้องนำตัวจำเลยมาพร้อมกับฟ้องไม่

7. เนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาข้อขัดข้องในการย้ายหรือส่งตัวผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะกรณีตามมาตรา 22 หรือมาตรา 230 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทาง

²² มาตรา 142 ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุม หรือขังอยู่ หรือปล่อยชั่วคราวหรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียกให้พนักงานสอบสวนทำความเห็นตามท้องสำนวนการสอบสวน ว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวนในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ส่งแต่สำนวนพร้อมด้วยความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ส่วนตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่ให้ขอเองหรือขอให้พนักงานอัยการขอต่อศาลให้ปล่อย ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นความผิด ซึ่งพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ และผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเปรียบเทียบนั้นแล้ว ให้บันทึกการเปรียบเทียบนั้นไว้ แล้วส่งไปให้พนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

อาญาทั้งในส่วนพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ราชทัณฑ์และศาลในหลายกรณี ซึ่งวิธีการที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้นอกจากการแก้ไขกฎหมายกำหนดให้เขตอำนาจของศาลซึ่งจำเลยถูกขังหรือถูกจำคุกตามหมายของศาลในคดีอื่นมีอำนาจชำระคดีอื่นนอกเขตศาลโดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุดและการย้ายผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีแล้ว คือ การนำระบบ VDO Conference มาใช้ในการพิจารณาคดีของศาลก็เป็นแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง โดยในปีงบประมาณ 2553 สำนักงานศาลยุติธรรมมีแผนงานติดตั้ง VDO Conference จำนวน 145 ศาล และมีแผนงานที่จะจัดให้มี VDO Conference ในทุกเขตอำนาจศาลต่อไป

8. ในกรณีที่มีความผิดหลายฐานได้กระทำลงโดยผู้กระทำผิดคนเดียวกันอาจไม่จำเป็นต้องมีการย้ายจำเลยหรือผู้ต้องขัง หรือแก้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 22 แต่สามารถดำเนินการโดยการฟ้องคดีตามมาตรา 24 (1) โดยถือว่าเป็นกรณีความผิดเกี่ยวพันกัน และจากการพิจารณาหลักกฎหมายดังกล่าวกฎหมายถือเอาบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ หาใช่อาชญากรรมเกี่ยวพันกันในฐานความผิดหลายฐานเหล่านี้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 680/2500) ดังนั้น หากมีความผิดหลายฐานเกิดขึ้นในท้องที่ต่างๆ กัน โดยผู้กระทำผิดคนเดียว แม้ความผิดแต่ละฐานนั้นจะขาดตอนไปแล้ว หรือมิได้มีความเกี่ยวพันกันก็ถือว่าเป็นความผิดเกี่ยวพันกัน ตามมาตรา 24(1) ซึ่งจะส่งผลให้โจทก์จะฟ้องคดีทุกเรื่องต่อศาลซึ่งมีอำนาจชำระในฐานความผิดซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าไว้ก็ได้ (มาตรา 24 วรรคหนึ่ง) แต่ถ้าความผิดอันเกี่ยวพันกันมีอัตราโทษอย่างสูงเสมอกัน ศาลซึ่งมีอำนาจชำระก็คือศาลซึ่งรับฟ้องเรื่องหนึ่งเรื่องใดในความผิดเกี่ยวพันกันนั้นไว้ก่อน

(มาตรา 24 วรรคสอง) ซึ่งเป็นกรณีที่คู่ความหรือโจทก์สามารถที่ฟ้องคดีในเขตศาลอื่นได้นอกศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น และแนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน มาตรา 13 ซึ่งกำหนดให้คดีความผิดทางอาญาที่มีความผิดเกี่ยวพันกัน (connected criminal case) มากกว่าหนึ่งคดี อยู่ระหว่างรอการพิจารณาในศาลที่แตกต่างกัน ก็สามารถนำคดีเหล่านั้นไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วนมาพิจารณาได้ในศาลใดศาลหนึ่งได้

สรุปได้ว่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจะกำหนดให้ศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นเป็นศาลที่มีอำนาจชำระคดีเป็นหลัก แต่กฎหมายดังกล่าวยังยกเว้นศาลตามมาตรา 22 (1) มาตรา 23 มาตรา 24 หรือมาตรา 26 มีอำนาจพิจารณาคดี ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนและความสะดวกแก่โจทก์ คู่ความหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหลักการดังกล่าวก็เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักสากล ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่มีความยืดหยุ่นให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาประเด็นปัญหาการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นมาฟ้องร้องในเขตศาลที่มีอำนาจพิจารณาได้ ประกอบกับแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลงานงบประมาณ บุคลากร และข้อกฎหมายของประเทศไทย ข้อกฎหมายของต่างประเทศ รวมถึงผลการประชุมหารือหรือส่วนราชการในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง จึงมีข้อเสนอเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวสรุปได้ 5 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจศาลตาม

มาตรา 22 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดให้เขตอำนาจของศาลซึ่งจำเลยถูกขัง หรือถูกจำคุกตามหมายของศาลในคดีอื่นนอกเขตศาลที่มีอำนาจชำระคดี โดยไม่มีดุลพินิจที่จะไม่รับชำระคดี

แนวทางที่ 2 ย้ายผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดี

แนวทางที่ 3 ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการประจำศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ต้องหาต้องโทษจำคุกอยู่เพื่อยื่นฟ้องคดีต่อศาล และให้ศาลที่ผู้ต้องหาต้องโทษจำคุกอยู่ประทับรับฟ้องไว้พิจารณาตามมาตรา 22 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 47

แนวทางที่ 4 ให้พนักงานอัยการหรือโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจตามมาตรา 24(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากเป็นกรณีความผิดหลายฐานได้กระทำลงโดยผู้กระทำผิดคนเดียวกัน

แนวทางที่ 5 ตีความมาตรา 142 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า การที่ผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในกระบวนการยุติธรรม แม้เป็นการขังในเขตอำนาจศาลอื่นหรือในคดีอื่น ให้ถือว่าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาอยู่ตามมาตรา 142

6. ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 ในการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ให้โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอการตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร รวมถึงเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดี รัฐจึงควรแก้ไขข้อขัดข้องในการ

ดำเนินคดีในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่น ที่เรือนจำอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น มาฟ้องร้องในเขตศาลที่มีอำนาจพิจารณาได้โดยเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามแนวทางของการฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจในต่างประเทศ ซึ่งกำหนดให้ศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นเป็นศาลหลักที่มีอำนาจชำระคดี และในกรณีที่มีความจำเป็น เพื่อความสะดวกแก่คู่ความหรือโจทก์ รวมทั้งเพื่อความยุติธรรมและรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการฟ้องคดี กฎหมายยังยอมรับให้ศาลอื่นนอกจากศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นแล้วมีอำนาจพิจารณาคดีตั้งนั้น เพื่อแก้ปัญหาการดำเนินคดีดังกล่าวจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

กรณีที่ 1 ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุกอยู่ในคดีอื่นที่ศาลได้มีคำพิพากษา ถึงที่สุดแล้ว เนื่องจากการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 47 กำหนดให้เรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด ทำให้ศาลที่มีอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ถูกจำคุก มีอำนาจชำระคดีตามมาตรา 22 (1) กรณีดังกล่าวจึงไม่มีปัญหาข้อกฎหมาย แต่เพื่อแก้ปัญหาในทางปฏิบัติกรณีศาลใช้ดุลพินิจไม่ประทับรับฟ้อง อาจดำเนินการโดยการทำข้อตกลงของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมราชทัณฑ์ เพื่อบูรณาการและจัดการทางบริหาร เพื่อให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการประจำศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ต้องหาต้องโทษจำคุกอยู่ฟ้องคดีต่อศาล และให้ศาลดังกล่าวประทับรับฟ้องไว้พิจารณา

กรณีที่ 2 ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถูกจำคุกอยู่ในคดีอื่นและศาลยังไม่ได้ มีคำพิพากษาถึงที่สุด

กรณีดังกล่าวเกิดปัญหาทั้งในข้อกฎหมายและในทางปฏิบัติ เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกจำคุกในเขตอำนาจของศาลอื่น พนักงานสอบสวนจึงไม่อาจส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 142 วรรคสาม ซึ่งกรณีดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาข้อขัดข้องโดยใช้แนวทางที่ 4 ให้พนักงานอัยการหรือโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจตามมาตรา 24 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ให้โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงการลดภาระและค่าใช้จ่ายแก่รัฐในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่า "การให้ความยุติธรรมที่ล่าช้าก็คือการปฏิเสธความยุติธรรม" ดังนั้น หากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมยังคงใช้ระบบรูปแบบ และวิธีการเช่นเดิมแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยคงจะเป็นฝ่ายที่ต้องอดทนและรอคอยการแบ่งปันปันส่วนความยุติธรรม แต่หากจะมีการดำเนินการตามแนวทางที่ได้เสนอดังกล่าวนั้น ผู้เขียนเชื่อว่าจะทำให้สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ทั้งจะทำให้ไม่กระทบต่อการแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนหรือการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในกระบวนการยุติธรรมตามโทษทัณฑ์ที่ได้กระทำอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

